

Музейна документація на музейні предмети у контексті наукових досліджень: на прикладі різних груп зберігання, а також раритетів обрядів і повсякдення єврейської громади України 19-20 ст. у колекції НМІУ

069.8НМІУ:002»18/19»(045)

doi: 10.15421/171763

Т.О. Куцаєва

*Національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця»,
Київ, Україна*

У статті досліджено проблеми, з якими дослідник може зіткнутися в процесі вивчення музейної документації (інвентарних карток, науково-уніфікованих паспортів, карток картотек) на музейні предмети, що стосуються тем «Історія України 20 ст.» і «Обряди і повсякдення єврейської громади України 19-20 ст.». Охарактеризованими ситуаціями актуалізовано розгляд певних блоків музейної документації як явищ, що мають еволюціонувати разом із доступом до інформації у 21 сторіччі. Підкреслено, що саме завдяки модернізації (переведення інвентарних карток у формат науково-уніфікованих паспортів, перегляд ідеологічних кліше, виправлення помилкової інформації, додаткової атрибуції та (ре)атрибуції), буде забезпечено ще більш повноцінне використання музейних зібрань із мінімальними затратами часу і продовжено встановлення точних відомостей про пам'ятки. Акцентом дослідження визначено потребу підвищення кваліфікації співробітників музеїв (наукових і фондкових) у межах неформальної освіти, зокрема внутрішніми ресурсами музею. За узагальненнями історіографії визначено, що пропонувана тема, зокрема, усвідомлення музейною спільнотою застарілості (заідеологізованість, беззмистовність, помилковість) певних блоків музейної документації та критерії їх системної й остаточної заміни, досі не були предметами обговорень у музейній сфері.

Ключові слова: додаткова атрибуція; історія єврейської громади України; інвентарна картка; неформальна освіта дорослих; музейна евристика; юдаїка; (ре)атрибуція.

Museum documentation on museum objects in the context of scientific studies: examples of different storage groups, rarities of rituals and daily life of the Jewish community in Ukraine in 19-20 centuries in the collection of NMHU

T.O. Kutsaeva

National historical-architectonic museum «The Fortress of Kiev», Kyiv, Ukraine

Issues, met by scientists during the process of research on museum documentation (inventory cards, scientific and standardized passports, cards of catalogues) on museum objects, related to themes «History of Ukraine in the 20th century» and «Rites and everyday life of the Jewish community in Ukraine in 19-20 centuries», have been studied in the article. Consideration of the abovementioned situations allowed describing the museum documentation as phenomena which has to evolve together with the access to information in the 21st century. It has been emphasized that due to the modernization (transformation of inventory cards into the format of scientific and standardized passports, review of ideological clichés and correction of erroneous information in these documents, additional attribution and (re)attribution of exhibits), even better use of museum collections will be provided with minimal time expenditures. Gathering of accurate information about historic attractions will be continued. The accent of the research is the necessity of museum workers' training (researches and employees of museum funds) within the non-formal education by means of museum's internal resources. The purpose and relevance of the research has been defined by the given thesis. By generalizations of historiography, it has been found that the suggested topic, including awareness of the obsolescence by museum community (extreme ideological stance, emptiness, falsity) of certain blocks of museum documentation and the criteria of their systematic and complete replacements have not been subjects of the discussion in the museum field yet. In order to expand the research, the list of required types of museum documentation - inventory cards, scientific and standardized passports, catalogs, descriptions, a systematic card index, has been created. It has been determined that the actual museum legislation never uses the word «revision» and uses the word «correction» only in exceptional cases. It has been generalized that a cards of the catalogue, a meaningful source of information about museum objects, is not required, and there are no requirements for its formation. It has been additionally determined that the inventory cards, directories and additional descriptions, stacked on their base before 2000 year, can form now that «confusing» heritage of the Soviet museum sphere, which is referred to by contemporaries. So, taking into account the fact that a huge part of the exhibits were registered at the time of the USSR, the information, which was available 30-50 years ago, is outdated now. Thus, the inventory cards and cards of catalogues, compiled before 2000 year, have been chosen as a subject of the research. Such possible problems of some blocks of museum documentation as extreme ideological stance, emptiness, falsity, lack of emphasis on the uniqueness of the individual exhibits, incomplete attribution and others, have been identified at the study.

Keywords: additional attribution; history of the Jewish community of Ukraine; inventory card; informal adult education; museum heuristics; Judaica; (re)attribution.

Цитування даної статті: Куцаєва Т.О. Музейна документація на музейні предмети у контексті наукових досліджень: на прикладі різних груп зберігання, а також раритетів обрядів і повсякдення єврейської громади України 19-20 ст. у колекції НМІУ / Т.О. Куцаєва // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 4(144). – С. 69-75.

Citation of this article: Kutsaeva, T.O., 2017. Muzeyni dokumentatsiya na muzeyni predmyty u konteksti naukovykh doslidzhen': na prykladі riznykh hrup zberihannya, a takozh rarytetiv obryadiv i povsyakdennya yevreys'koyi hromady Ukrainy 19-20 st. u kolektsiyi NMIU [Museum documentation on museum objects in the context of scientific studies: examples of different storage groups, rarities of rituals and daily life of the Jewish community in Ukraine in 19-20 centuries in the collection of NMIU]. Scientific and theoretical almanac «Grani» 20; 4(144), 69-75. doi:10.15421/171763 (in Ukrainian).

Peer-reviewed; approved and placed: 05.03.2017

Музейная документация на музейные предметы в контексте научных исследований: на примере различных групп хранения, а также раритетов обрядов и повседневности еврейской общины Украины 19-20 вв. в коллекции НМИУ

Т.О. Куцаева

Национальный историко-архитектурный музей «Киевская крепость», Киев, Украина

В статье исследованы проблемы, с которыми исследователь может столкнуться в процессе изучения музейной документации (инвентарных карточек, научно-унифицированных паспортов, карточек картотек) на музейные предметы, касающиеся тем «История Украины 20 вв.» и «Обряды и повседневности еврейской общины Украины 19-20 вв.». Охарактеризованными ситуациями актуализировано рассмотрение определенных блоков музейной документации как явлений, имеющих эволюционировать вместе с доступом к информации в 21 веке. Подчеркнуто, что именно благодаря модернизации (перевод инвентарных карточек в формат научно-унифицированных паспортов, просмотр идеологических клише, исправления ложной информации, дополнительной атрибуции и (ре) атрибуции), будет обеспечено еще более полноценное использование музейных собраний с минимальными затратами времени и продолжено установление точных сведений о достопримечательностях. Акцентом исследования определена потребность повышения квалификации сотрудников музеев (научных и фондовых) в рамках неформального образования, в частности внутренними ресурсами музея. По обобщениям историографии определено, что предлагаемая тема, в частности, осознание музейным сообществом устарелости (заидеологизованность, бессодержательность, ошибочность) определенных блоков музейной документации и критерии их системной и окончательной замены, до сих пор не были предметами обсуждений в музейной сфере.

Ключевые слова: дополнительная атрибуция; история еврейской общины Украины; инвентарная карточка; неформальное образование взрослых; музейная эвристика; иудаика; (Ре) атрибуция.

Висвітлюємо проблеми, із якими стикаємося при вивченні музейної документації (далі – МД) на музейні предмети (далі – МП) із тем «Історія України 20 ст.» і «Обряди і повсякдення єврейської громади України 19-20 ст.». Актуальність теми підсилюється тим, що вивчені ситуації актуалізують розгляд певної МД як явища, що має еволюціонувати разом із доступом до інформації у 21 ст. Адже завданнями МД є забезпечення повноцінного використання музейних зібрань із мінімальними затратами часу і встановлення точних відомостей про пам'ятки [2; 21, с. 139]. Колекція Національного музею історії України (надалі – НМІУ) подана як приклад.

Акцентом розвідки є актуалізація потреби підвищення кваліфікації музейників у межах неформальної освіти, зокрема внутрішніми ресурсами музею – у форматі усвідомленого передавання досвіду особами, відповідальними за створення МД та з досвідом роботи, новим колегам. Окрім ефективної роботи з оновлення МД, це дозволить подолати індивідуальний та груповий егоїзм у професії [3]. Адже спостерігаємо подекуди умовну «приватизацію» знань про МП окремими музейниками, які із суб'єктивних причин залишають за собою право на вибіркву передачу досвіду без фіксації інформації письмово. Контрастом цьому є той професійний егоїзм, що поєднується з амбіціями, добротою, дослідницька культура науковців [16].

Істориографія. Атрибуції МП присвячено багато публікацій: Капустіної Н. [12], Перелигіної О. [15, с. 47-53], Титаренко А. [23, с. 61-64]. Проте музейниками досі не усвідомлена застарілість (заідеологізованість, беззмістовність, помилковість) певних видів МД, не вироблено критерії їх системної й остаточної заміни. Визначення термінів. Вид МД, цікавий для дослідження, визначаємо за Інструкцією з організації обліку МП 2016 р. [13] – Науково-уніфікований паспорт (далі – НУП). І хоча наукова атрибуція є обов'язковим елементом обліку МП, Інструкція не

вживає слово «доопрацювання», а «виправлення» у виключних випадках. За п. 16 музеї можуть, отже не зобов'язані, вести науково-довідкову документацію, хоча саме з неї отримують «оперативну інформацію про МП». За пп. 16-17 визначаємо і іншу МД: каталоги, описи, систематичну картотеку (іменна, предметна, хронологічна). Отже, хоча систематична картотека – змістовне джерело інформації (за аналогією з картотекою бібліотеки), проте вона не обов'язкова. Її структура, наповненість не регламентовані. Для порівняння зазначимо, що в Інструкції з обліку і зберігання МП у музеях СРСР 1985 р. було записано «обов'язково» щодо картотеки [18]. І хоча методики атрибуції МП наполягають, що точність наукового опису дозволяє найповніше використати МП [15, с. 47-53], проте відсутні вимоги до картотек, які відображають цей опис. У той же час, при відсутності змістовної картотеки, ситуація погіршується тим, що доступ до МП ускладнений, «ручний відбір» інвентарних карток (далі – ІК) і НУП складний, електронну каталогізацію розпочали нещодавно у вигляді окремих ініціатив. На 2016 р. була відсутня база даних Музейного фонду України, а музеї не мали єдиних баз даних МП [8]. І хоча нині атрибуція перебуває на якісно новому рівні, а в практиці НМІУ щорічно збільшується кількість НУП [5], проте відсутні офіційні й неформальні моделі назв МП. Це веде до проблемності нових картотек. Однак це – загальний стан науки, коли навіть моделі творення назв наукових статей лише з'являються [9].

Отже, Інструкція 2016 р., Положення про Музейний фонд України (2000 р., введення НУП) і Дод. 1 до Наказу Міністерства культури і туризму № 653 (2001) [2, 17], не містять вказівки про переведення / доопрацювання ІК у НУП і перегляд картотек, створених до 2000 р. на основі ІК. У результаті ІК, складені каталоги й додаткові описи нині можуть утворювати той «неоднозначний» спадок радянської музейної сфери, до якого звертається сучасник.

Адже, зважаючи на те, що колосальну частину МП взяли на облік у часи УРСР, зрозуміла застарілість інформації, доступна 30-50 рр. тому. Отже, визначимо ІК і картотеки, складені до 2000 р. предметами дослідження.

Відповідно до Інструкції 1985 р., що змінила Інструкцію з обліку та зберігання музейних цінностей музеїв системи Мінкульту СРСР 1968 р. ІК, як інструмент допоміжної форми обліку, складав науковець відповідної галузі науки та мистецтва [7, 18]. А Дод. № 18 до Інструкції 1985 р. розтлумачував, що це була картка наукового опису з 17 пунктів і фотографії МП. ІК стала кроком еволюції МД, адже бланки ІК від 1940-х рр. містили лише 8, потім 9 пунктів. Разом із тим, у картотеці групи «Тканини» НМІУ вміщено бланки 9x11 см із типографським друком «ВІМ Київ», «ДУМ Київ», штампом «ДУМ». Рукопис на картках, наприклад, на одяг із домотканого полотна, показує період 1907-39 рр. [55-57]. Номери передують номерам ІК 1940-х рр. Можливо, вони перші «ІК» НМІУ. Це потребує дослідження, адже ІК – атрибут музеїв СРСР.

Зазначимо про огляд картотеки й спілкування з музейниками щодо вимоги радянських інструкцій до наявності фото МП на ІК, що виконувалося зрідка. Для роботи фотоапарати не виділялися. Також із невизначених причин на бланках ІК поле для зображення МП мало назву «Місце малюнка або фотознімка». Наче передбачали, що музейник володів навичками художника. Нині свідченнями відданості професії є малюнки МП: серветки, сукні, прапори, прикраси тощо [51, 62, 63, 66]. У цілому, у Ф. Рябчикової і Д. Желтухової визначимо, що першу Інструкцію з обліку МП музеїв СРСР затвердили 1938 р., наступні 1947 р. і 1968 р. У 1985 р. ввели інструкцію, яка діяла до 2016 р. [4, с. 329-333; 21, с. 139].

Основний зміст. Зміст ІК і карток карток (далі – КК) згрупуємо в блоки. Спостерігаємо, що радянські музейники могли атрибутувати МП не об'єктивно, зважаючи на ідеологію. Тому «прологом» до досліджень нині стає і «вгадування» МП. Наприклад, неформальна (ре)атрибуція МП [Див. пояснення терміну: 10, с. 66-69], що в ІК 1955 р. записали як «Жетон українських буржуазних націоналістів Галичини, які були пов'язані з Америкою» [41], проявила його фалеристичною пам'яткою української діаспори США та Канади 1-ї пол. 20 ст. Це знак з'їзду Русинського Народного Союзу [19, с. 131]. Наведемо інші приклади: «Знак українських буржуазних націоналістів» (ІК відсутня [60], насправді «Нарукавний знак члена ОУН 1930-40 рр.»); «Газета «Нове українське слово» націоналістичної організації в Києві під час німецько-фашистської окупації» (ІК 1965 р.) [39], «Газета «Січ» – українська націоналістична гетьманська» (ІК 1964 р.) [38]. На противагу цьому, НУП 1996 р. на «Тризуб» лише констатує, що це «український національний символ» [42]. Не оминемо увагою «Прапор невідомої організації українських націоналістів» (ІК 1962 р.) [61]. З публікації ще 2010 р. саме про цей МП відомо, що прапор належав полку, сформованому в Москві з вояків-українців запасних частин влітку 1917 р. [22, pdf-формат].

Переглядаючи майже беззмістовні назви на кшталт «Прапор жовто-блакитний із сатину» (ІК 1948 р.) 2016 р. у НМІУ встановили, що це прапор Мошинського сільського козачого куреня доби Української революції [50]. Іншим подібним МП до 2015 р. був «Прапор українсько-німецьких націоналістів, захоплений у бою партизанами» (ІК 1948 р.). Є підстави вважати, що його виготовили члени або прихильники ОУН у період Другої світової війни. Інформація введена до наукового обігу [6; 20, с. 16-28].

Окремою групою виділяємо ІК, що містять змістовні помилки. Найбільшу їх кількість вважаємо в іменуванні нерадянської зброї, нагород – трофеїв Червоної армії. Наприклад, «Хрест АЕ 1914. Німеччина, поч. ХХ ст.» [65] (насправді «Залізний хрест» II ст. 1914 р.) і «Шабля німецька в піхвах» ІК 1940-х рр. (насправді австро-угорська піхотна офіцерська шабля, зразка 1861 р. [26]).

Наведемо назви, що змістовні, але не підкреслюють унікальності МП. Наприклад, «Ніж для паперу, поч. 20 ст.» (НУП 2008 р.) [43] поступив як річ ак. М. Бакшеева, а ц. р. додатково атрибутований [Див. пояснення терміну: 10, с. 66-69] як оздоблений фасціями, веригами. Їх можна пов'язати з символікою таємних товариств Європи 18-19 ст. Це відкриває індивідуальну унікальність МП. Така ж ситуація з Ханукальною лампою [70]. Її ІК не містить датування, виробника й позначки про своєрідний стиль – наразі втрачений прикметний декоративний елемент.

Звернемо увагу і на відсутність у МД комплексного уявлення про деякі колекції (колекційний опис, перелік). При тому, що НМІУ зберігає відому колекцію обрядових єврейських предметів із дорожочинних металів, менше уваги приділено МП із посрібленої та позолоченої міді [67]. Отже, по деяких ІК, наприклад «Тарілка мідна», «Глечик» [68, 69], неможливо ідентифікувати їхню належність не лише до обрядових єврейських предметів, а взагалі побуту певної громади. У той же час, на усіх ІК, навіть з назвами «Яд», «Корона Тори», не позначена приналежність МП до теми. Отже, дослідник, незнайомий із термінологією, опиниться у складній ситуації. Тут єдиною підказкою стає інформація ІК про спосіб придбання МП – «Одеський Археологічний музей». Однак досі не складено перелік МП із цього музею – атрибутів культури євреїв.

Зауважимо, що до названої колекції часто відносять виключно МП групи «Метал». Хоча неможливо оминати увагою, наприклад, таліт і тфіліни [64, 71] 1991 р.; книгу «Махзор. Святкові молитви», сувій Тори та яд 19 ст. [40, 44, 45]; ригл і футляр для мезузи 1990-х рр. [24, 25] тощо. Таким чином, створення колекційного опису, рубрики в картотеці, додаткова атрибуція МП, переведення ІК у НУП дозволить згрупувати інформацію різних груп зберігання за конкретною ознакою. Потім можна буде говорити про, наприклад, «Колекцію раритетів обрядів і повсякдення єврейської громади України 19-20 ст.». До колекції можна додати МП про різні теми, як-то погроми 1903-05 рр., історію громади під час Першої світової війни, участь єврейських партій у виборах 1917-18 рр., Голокост, сучасність [27, 30, 31, 36]).

Неможливо оминати увагою, що частину МП, хоча й атрибутовано якісно, але нині цієї інформації недостатньо. Наприклад, «Паперове посвідчення № 1129, що видавали радянським громадянам, які виїжджали в німецьке рабство» (ІК 1966 р.) додатково атрибутовано як рідкісний нині документ невідомої особи, який до отримання знака «OST», видавали оstarбайтеру ще на батьківщині [33]. Напевно він був адресованим конкретному власнику оstarбайтера. Одночасно його можна відносити й до МП, власники яких не встановлені. Чи не виявляться вони унікальними через персоналію або організацію, якій належали? Наприклад, «Квиток військовий № 366 В. Лена» [47], «Партійний квиток НСДАП Р. Цьоллера» [46], «Нарукавники ОУН із музею визвольної боротьби України, створеного українськими націоналістами в Празі, 1925 р.» (ІК 1962 р.) (насправді – Українським музеєм дипломатичних документів часів УНР і Української Держави 1917-21 рр.) [58].

Виокремимо документи та написи на МП іноземними мовами. Нами виявлено МП з теми «Історія України 20 ст.», принаймні, 9 мовами (окрім української, російської): англійська, литовська, ідиш (іврит), німецька, польська, татарська, угорська, французька, чеська. Найчастіше у КК, ІК є лише переклад назви МП і коротка анотація. Деякі назви лише механічно скопіювали в КК (як листівка «Deutsche Soldaten», 1918), а ІК – відсутня [27]. Тому можуть бути поза увагою дослідників історії повсякденності, наприклад німецькі щоденники [48, 49] Другої світової війни. Також на прикладі деяких КК бачимо мінімум інформації, помилки, назви лише іноземною, хоча є змістовні ІК і навіть НУП [29, 33-35]. Бачимо, що за результатами атрибуції або додаткової атрибуції МП картотеку недоопрацьовували, нові КК не склали.

Щодо написів на МП із різних матеріалів, то щодо прапора червоного з написом «Lituvos «GSE»» [53] і прапора шовкового червоного з літерами «ENSR» із серпом й молотом (ІК без року, Акт прийому 1946 р.) [52], припускаємо їхню приналежність до атрибутів радянської влади в Литві. У той же час нові надходження, як часопис «Neueste Illustrierte Rundschau» [37], містять переклад назви, коментар змісту видання українською мовою. Отже, можлива атрибуція іншомовних МП ресурсами музеїв.

Таким чином, інформація про МП, навіть при введенні її до наукового обігу, може не відобразитися в ІК, НУП, КК, адже відсутній «зворотний зв'язок» фондів і науковців. Це ускладнює подальше науко-

ве опрацювання МП, експозиційний процес, веде до «повторюваності» атрибуції. Наприклад, у ІК «Ханукальна лампа» [70] не має відомостей про використання. Проте в МД експозиції НМІУ «Юдейське сакральне мистецтво» з 2015 р. вона значиться як «Ханукальна лампа. Кін. 19 ст. Україна. Львів».

Не виключаємо, що розглянутий стан МД є результатом приховування відданими музейниками частини МП від радянських функціонерів, що нищили нагадування про ідеологічних опонентів, як це дослідила Р. Маньковська на прикладах музеїв України [11, с. 198-214]. Ця тема варта дослідження в окремих музеях. Отже, юридично зафіксовані назви МП у МД, навіть при усвідомленні їхньої «скам'янілості», неформальної додаткової атрибуції або (ре)атрибуції, продовжують роками «мандрувати» в документах суворой звітності. Адже зміна назв МП у книгах обліку нині неможлива.

Таким чином, хоча ІК і мали заповнюватися за схемою, але часто виявляємо відсутність навіть року їх складання. А КК і картотеки, складені на їх основі, хоча й були обов'язкові, але їх формували ще більш спрощено. Зміст ІК і КК залежав від ентузіазму окремого музейника, над яким тяжіла ідеологія, низький розвиток інформаційних технологій, обмежене спілкування із зарубіжними колегами. Тексти багатьох ІК і КК показують, що атрибуцію МП могли звести до механічної фіксації помітних елементів. Отже, питання системного доопрацювання названої МД, що є колосальною, відкрите й через 26 р. після розпаду СРСР і 16 р. після запровадження НУП. Ця ситуація може бути типовою для музейної сфери. Зокрема за І. Нікітіною наукову паспортизацію МП (розуміємо, що у формі складання ІК – К. Т.) у військово-історичному музеї Севастополя почали лише на поч. 1960-х р. [14, с. 9]. У результаті дослідник, що звертається до МД, складеної в 1920-80-х рр., й досі залежний від часто беззмістовних ІК, КК.

Узагальнимо, що нині музейна науково-фондова робота з тем «Історія України 20 ст.» і «Обряди та повсякдення єврейської громади України 19-20 ст.» може здійснюватися у двох блоках: переведення ІК у НУП (додаткова атрибуція, (ре)атрибуція); підготовка нових КК, рубрик картотек. Цю діяльність розглядаємо в межах нового напрямку музеології – музейної евристики [1]. Принагідно зазначимо, про значний крок НМІУ у науковій атрибуції МП (лише у 2016 р. кількість складених НУП і переведених у НУП ІК перевищила показник 2014 р. майже у 2,5 раза) [5].

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Денисюк Ж., Збанацька О., Карпов В. Музейна евристика: теоретичні основи та практична реалізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.academia.edu/314822350.docx>
2. Дод. 1. До Порядку занесення унікальних пам'яток Музейного фонду України до Держреєстру національного культурного надбання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0144-02>
3. Груповий егоїзм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/econ_dict/4770
4. Желтухина Д. Тенденции развития краеведческих музеев в Куйбышеве 1950-80 гг. // Вектор науки Тольяттинского гос. университета. – № 3 (25). – 2013.
5. Звіт-іконографка НМІУ за 2016 р. у порівнянні з 2014 і 2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/nmiuu/photos/a.329903467218978.1073741837.325497800992878/602424186633570/?type=3&theater>
6. Ішук О. Цікава знахідка в фондах НМІУ. Прапор ОУН сер. 1940-х рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rhodeoretin63.rssing.com/browser.php?indx=52282320&item=94>.

7. Инструкция по учету и хранению музейных ценностей музеев системы Министерства культуры СССР. – М, 1968. – с.15.
8. Купрієнко С. Науково-уніфікований паспорт в музеях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kuprienko.info/naukovo-unifikovany-j-pasport-v-muzeyah/>
9. Купрієнко С. Як правильно придумати назву наукової статті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=387875138230314&set=a.111662729184891.1073741827.100010234921658&type=3&theater>
10. Кудасва Т.О. «Додаткова атрибуція» і «реатрибуція» музейних предметів: Питання актуальності (на прикладі колекції НМІУ) // Тези IV Міжн. наук.-практичної конф. «Історико-культурна спадщина: проблеми збереження і популяризації» 21 – 22 квітня 2017 р. – Л., 2017. – 147 с.
11. Маньковська Р. Знищення музейних збірок в УРСР у післявоєнний період (2-га пол. 1940-х – 1950-х рр.) // Історія України: маловідомі імена, події, факти. – 2011. – Вип. 37.
12. Музейний предмет: атрибуція, систематизація, евристичні можливості. Зб. наук. праць / ред. Н. Капустіної. – Вип. 12. – Дн.: Арт-прес, 2015. – 304 с.
13. Наказ Мінкульту України № 580 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1129-16>
14. Нікітіна І. Становлення і розвиток Національного музею героїчної оборони і визволення Севастополя (1960-2009): автореф. дис... к.і.н. – К., 2009. – 23 с.
15. Перелігіна О. Проблемні питання атрибуції предметів художнього срібла // Волинський музейний вісник. – Вип. 4. – Луцьк, 2012. – 282 с.
16. Подоляк І. Про потребу бути професійним егоїстом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://samopomich.ua/pro-potrebuty-grafesijnym-egojstom-iguna-podolyak/>
17. Постанова Кабінету Міністрів України № 1147 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP001147.html
18. Приказ Министерства культуры СССР № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data02/tex12550.htm>
19. Пахолок С. Історія, закарбована в металі. – Л.: Край, 2011. – 176 с.
20. Руденко С. Виставка «Партизани України в боротьбі проти німецько-фашистських загарбників» у Києві // Військово-історичний меридіан. – 2016. – № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vim.gov.ua/index.php/uk/ostannij-vipusk>
21. Рябчикова Ф. Теоретичні розробки В. Кравченка з питань обліку музейних фондів // Історія музейництва, пам'яткоохороної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині. Наук. зб. – 2009. – Вип. 2.
22. Тинченко Я. Новітні запорожці. Війська Центральної Ради, березень 1917-квітень 1918. – К.: Темпора, 2010. – 112 с.
23. Титаренко А. Проблеми атрибуції та експертизи тонкокерамічних виробів в музеях України // Питання історії, науки і техніки. – 2014. – № 1.
24. НМІУ. Е-891
25. НМІУ. Е-2913
26. НМІУ. З-138
27. НМІУ. Л-478
28. НМІУ. Л-485
29. НМІУ. Л-487
30. НМІУ. Л-1086
31. НМІУ. Л-1119
32. НМІУ. Л-3342
33. НМІУ. Л-3381
34. НМІУ. Л-4047
35. НМІУ. Л-4049
36. НМІУ. Л-7063
37. НМІУ. Л-7372
38. НМІУ. ЛД-949
39. НМІУ. ЛД-1023
40. НМІУ. Р-370
41. НМІУ. Р-515
42. НМІУ. Р-1012
43. НМІУ. Р-1242
44. НМІУ. РА-1191
45. НМІУ. РД-9589
46. НМІУ. РД-11568
47. НМІУ. РД-11569
48. НМІУ. РД-11573
49. НМІУ. РД-11574
50. НМІУ. Т-108
51. НМІУ. Т-129
52. НМІУ. Т-138
53. НМІУ. Т-139
54. НМІУ. Т-167
55. НМІУ. Т-659
56. НМІУ. Т-682
57. НМІУ. Т-684

58. HMIY. T-6612/1-2
59. HMIY. T-6613
60. HMIY. T-7579
61. HMIY. T-6613
62. HMIY. T-8143
63. HMIY. T-8229
64. HMIY. T-8616
65. HMIY. МДАЕ-662
66. HMIY. MT-904
67. HMIY. MT-1300-1309, MT-1311/1-1333
68. HMIY. MT-1312
69. HMIY. MT-1313
70. HMIY. MT-1319
71. HMIY. III-334/1-2

REFERENCES:

1. Denysyuk, Zh., Zbanats'ka, O., Karpov, V. Muzeyna evrystyka: teoretychni osnovy ta praktychna realizatsiya [Museum heuristics: theoretical foundations and practical implementation]. Access: <https://www.academia.edu/314822350.docx> (in Ukrainian).
2. Dod. 1. Do Poryadku zanesennya unikal'nykh pam'yatok Muzeynoho fondu Ukrayiny do Derzhreystru natsional'noho kul'turnoho nadbannya [Add 1. To the procedure of entering unique monuments of the Museum Fund of Ukraine into the State Register of National Cultural Property]. Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0144-02> (in Ukrainian).
3. Hrupovyy ehoyizm [Group selfishness]. Access: http://dic.academic.ru/dic.nsf/econ_dict/4770 (in Ukrainian).
4. Zheltuhina, D., 2013. Tendentsii razvitiya kraevedcheskih muzeev v Kuybysheve 1950-80 gg. [Trends in the development of local history museums in Kuibyshev 1950-80]. Vektor nauki Tolyattinskogo gos. universiteta 3 (25) (in Russian).
5. Zvit-ikonohrafka NMIU [National Museum of History of Ukraine] za 2016 r. u porivnyanni z 2014 i 2015 rr. [Report-iconograph of NMU in 2016 in comparison with 2014 and 2015]. Access: <https://www.facebook.com/nmiuu/photos/a.329903467218978.1073741837.325497800992878/602424186633570/?type=3&theater> (in Ukrainian).
6. Ishchuk, O. Tsikava znakhidka v fondakh NMIU [National Museum of History of Ukraine]. Prapor OUN ser. 1940-kh rr. [An interesting finding in the NMU funds. OUN Flag Ser 1940s]. Access: <http://rhodeoretin63.rssing.com/browser.php?indx=52282320&item=94>. (in Ukrainian).
7. Instruksiya po uchetu i hraneniyu muzeynykh tsennostey muzeev systemy Ministerstva kulturyi SSSR [Instruction on accounting and storage of museum values of museums of the Ministry of Culture of the USSR]. M., 1968. 15 (in Russian).
8. Kupriyenko, S. Naukovo-unifikovanyy pasport v muzeyakh [Scientific-standard passport in museums]. Access: <http://kupriyenko.info/naukovo-unifikovany-j-pasport-v-muzeyah/> (in Ukrainian).
9. Kupriyenko, S. Yak pravyl'no prydmaty nazvu naukovoyi statyi [How to think up the name of a scientific article]. Access: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=387875138230314&set=a.111662729184891.1073741827.100010234921658&type=3&theater> (in Ukrainian).
10. Kutsayeva, T.O., 2017 «Dodatkova atrybutsiya» i «reatrybutsiya» muzeynykh predmetiv: Pytannya aktual'nosti (na prykladi kolektsiyi NMIU [National Museum of History of Ukraine]) [«Additional attribution» and «retrieval» of museum objects: Issues of relevance (on an example of the collection of NMU)]. Tezy IV Mizhn. nauk.-praktychnoyi konf. «Istoryko-kul'turna spadshchyna: problemy zberezhenya i populyaryzatsiyi» 21 – 22 kvitnya 2017 r. L., 147 (in Ukrainian).
11. Man'kov's'ka, R., 2011. Znyshchennya muzeynykh zbirk v URSR u pislyavoyennyi period (2-ha pol. 1940-kh – 1950-kh rr.) [Destruction of museum collections in the Ukrainian SSR in the post-war period (2nd floor of the 1940s - 1950s)]. Istorya Ukrayiny: malovidomi imena, podiyi, fakty 37 (in Ukrainian).
12. Muzeynyy predmet: atrybutsiya, systematyzatsiya, evrystychni mozhlyvosti [Museum subject: attribution, systematization, heuristic opportunities]. 12. Dn.: Art-pres, 2015. 304 (in Ukrainian).
13. Nakaz Minkul'tu Ukrayiny № 580 [Order of the Ministry of Culture of Ukraine 580]. Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1129-16> (in Ukrainian).
14. Nikitina, I., 2009. Stanovlennya i rozvytok Natsional'noho muzeyu heroichnoyi oborony i vyzvolennya Sevastopolya (1960-2009) [Formation and development of the National Museum of Heroic Defense and the Liberation of Sevastopol (1960-2009)]. K., 23 (in Ukrainian).
15. Pereyhina, O., 2012. Problemni pytannya atrybutsiyi predmetiv khudozhn'oho sribla [Problematic issues of attribution of artistic silver objects]. Volyn's'kyi muzeynyy visnyk 4. Luts'k, 282 (in Ukrainian).
16. Podolyak, I. Pro potrebu buty profesiynym ehoyistom [The need to be a professional selfish]. Access: <http://samopomich.ua/pro-potrebu-buty-profesijnym-egoyistom-iryna-podolyak/> (in Ukrainian).
17. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny № 1147 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine 1147]. Access: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP001147.html (in Ukrainian).
18. Prikaz Ministerstva kulturyi SSSR № 290 [Order of the Ministry of Culture of the USSR 290]. Access: <http://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data02/tex12550.htm> (in Russian).
19. Pakholko, S., 2011. Istorya, zakarbovana v metali [History stamped in metal]. L.: Kray, 176 (in Ukrainian).
20. Rudenko, S., 2016. Vystavka «Partyzany Ukrayiny v borot'bi proty nimets'ko-fashyst-s'kykh zaharbnikiv» u Kyjevi [Exhibition «Partisans of Ukraine in the struggle against the Nazi invaders» in Kiev]. Viys'kovo-istorychnyy merydian 4. Access: <http://vim.gov.ua/index.php/uk/ostannij-vipusk> (in Ukrainian).
21. Ryabchikova, F., 2009. Teoretychni rozrobky V. Kravchenka z pytan' obliku muzeynykh fondiv [Theoretical developments of V.

- Kravchenko on issues of accounting of museum funds]. Istorija muzeynytstva, pam'yatkookhoronoyi spravy, krayeznavstva i turyzmu v Ostrozi ta na Volyni. Nauk. zb. 2 (in Ukrainian).
22. Tynchenko, Ya., 2010. Novitni zaporozhtsi. Viys'ka Tsentral'noyi Rady, berezen' 1917-kviten' 1918 [The latest Zaporozhye Army of the Central Council, March 1917-April 1918]. K.: Tempora, 112 (in Ukrainian).
23. Tytarenko, A., 2014. Problemy atrybutsiyi ta ekspertyzy tonkokeramichnykh vyrobiv v muzeyakh Ukrainy [Problems of attribution and expertise of fine-ceramic products in museums of Ukraine]. Pytannya istoriyi, nauky i tekhniky 1 (in Ukrainian).
24. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. E-891 (in Ukrainian).
25. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. E-2913 (in Ukrainian).
26. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. Z-138 (in Ukrainian).
27. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. L-478 (in Ukrainian).
28. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. L-485 (in Ukrainian).
29. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. L-487 (in Ukrainian).
30. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. L-1086 (in Ukrainian).
31. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. L-1119 (in Ukrainian).
32. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. L-3342 (in Ukrainian).
33. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. L-3381 (in Ukrainian).
34. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. L-4047 (in Ukrainian).
35. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. L-4049 (in Ukrainian).
36. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. L-7063 (in Ukrainian).
37. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. L-7372 (in Ukrainian).
38. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. LD-949 (in Ukrainian).
39. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. LD-1023 (in Ukrainian).
40. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. R-370 (in Ukrainian).
41. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. R-515 (in Ukrainian).
42. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. R-1012 (in Ukrainian).
43. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. R-1242 (in Ukrainian).
44. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. RA-1191 (in Ukrainian).
45. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. RD-9589 (in Ukrainian).
46. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. RD-11568 (in Ukrainian).
47. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. RD-11569 (in Ukrainian).
48. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. RD-11573 (in Ukrainian).
49. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. RD-11574 (in Ukrainian).
50. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-108 (in Ukrainian).
51. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-129 (in Ukrainian).
52. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-138 (in Ukrainian).
53. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-139 (in Ukrainian).
54. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-167 (in Ukrainian).
55. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-659 (in Ukrainian).
56. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-682 (in Ukrainian).
57. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-684 (in Ukrainian).
58. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-6612/1-2 (in Ukrainian).
59. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-6613 (in Ukrainian).
60. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-7579 (in Ukrainian).
61. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-6613 (in Ukrainian).
62. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-8143 (in Ukrainian).
63. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-8229 (in Ukrainian).
64. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. T-8616 (in Ukrainian).
65. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. MDAE-662 (in Ukrainian).
66. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. MT-904 (in Ukrainian).
67. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. MT-1300-1309, MT-1311/1-1333 (in Ukrainian).
68. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. MT-1312 (in Ukrainian).
69. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. MT-1313 (in Ukrainian).
70. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. MT-1319 (in Ukrainian).
71. NMIU [National Museum of History of Ukraine]. Sh-334/1-2 (in Ukrainian).

Кусаєва Тамара Олександрівна - старший науковий співробітник
Національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця»
Адреса: 01133, Київ, вул. Госпітальна, 24 А
e-mail: tamara_kusaeva@ukr.net

Kutsaeva Tamara O. – senior research fellow
National historical-architectonic museum «The Fortress of Kiev»
Address: 24 A, Hospitanla str., Kiev, 01133, Ukraine
e-mail: tamara_kusaeva@ukr.net